

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПИЛИПА ОРЛИКА»

О. Грищенко

АНАЛІЗ ДИТЯЧОГО ТВОРУ

Методична розробка

Навчальний посібник

Миколаїв
«Іліон»
2020

УДК 82.02/.09
Г 85

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Євдокимова Наталя Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та педагогічної освіти ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Нор Катерина Федорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогічної освіти ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

*Рекомендовано до друку вченою радою
Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет
імені Пилипа Орлика»
(протокол № 7 від 26. 02. 2020 р.)*

Грищенко О.

Г 85 Аналіз дитячого твору. Методична розробка : навчальний посібник / О. Грищенко. — Миколаїв : Іліон, 2020. — 48 с.

Методична розробка покликана ознайомити здобувачів вищої освіти з принципами, видами та способами аналізу художнього твору як на науковому, так і на шкільному рівнях. Метою методичної розробки є навчити аналізувати художній твір в цілому та окремі його компоненти та елементи: проблематику, сюжет, художню мову, композицію тощо.

Розробка адресована здобувачам вищої освіти гуманітарних спеціальностей.

УДК 82.02/.09

© Грищенко О., 2020

ЗМІСТ

Основи аналізу художнього тексту.....	4
Літературознавча концепція аналізу художнього твору.....	13
Сучасні підходи до аналізу художнього твору: види, принципи, способи (Поліщук О. М.).....	23
Схеми аналізів художніх творів.....	29
Шляхи аналізу художніх творів: алгоритми.....	37
Список дитячих творів для аналізу.....	40
Рекомендована література.....	45

Основи аналізу художнього тексту

У вузькому розумінні слова аналіз – це розчленування цілого на складові частини з метою проникнення у внутрішню суть твору, розгляд його окремих компонентів, з'ясування їх ролі у безпосередньому живому функціонуванні, у широкому значенні – це поглиблення на основі тексту попередніх вражень, знань дітей про художній твір як ідейно – естетичну цінність. Аналіз обов'язково передбачає певні порівняння, зіставлення, узагальнення. У процесі аналізу виховуються потрібні уміння і навички, без яких не можна бути кваліфікованим читачем.

У сучасному літературознавстві розроблено вже не один десяток видів аналізу художнього твору. Дуже важливо, аби ми пам'ятали про те, що особистісне сприйняття художньої літератури подібне до сприйняття людиною взагалі оточуючого її світу у всій складності останнього, а це вимагає, щоб цей процес виявлявся у цілісному, активному та творчому характері – за будь-яких інших обставин сприйняття перетвориться з корисної та захопливої справи на нудну та шкідливу, що викликати-ме лише відразу до об'єктів сприйняття. «Аналіз художнього твору за своєю природою, повинен бути більш особистісним ніж літературознавчі дослідження, він передбачає право кожного читача на особисту інтерпретацію кожного тексту, яка зумовлена багатьма чинниками: рівень життєвого досвіду, чуттєвого, досягненні знання, читацька культура, досвід», – зазначає Є. Пасічник.

Фундаментальні засади сприйняття покладено і у визначення загальних принципів аналізу художнього твору (принцип цілісності, принцип відповідності форм і шляхів аналізу твору його художній природі, принцип єдності змісту та форми твору, принцип багатозначності).

Принцип цілісності. Осмислення художньої доцільності окремих елементів художнього твору, використання письменників, на тлі його ідейно-естетичної єдності в системі конкретних історичних та загальнолюдських вимірів, форм, забезпечується за умовами *повного сприйняття* тексту і сприяє поглибленню читацьких реакцій і читацької рефлексії.

Принцип єдності змісту і форми (як зображується) – розкривається своєрідність твору як мистецького явища з притаманними йому внутрішніми художніми закономірностями, дослідження взаємозв'язку елементів його змісту і форми, їх взаємопроникнення у творі зумовлене не лише художнім задумом письменника, а й рівнем розвитку літературознавства, навчально-методичним комплексом, пропозицію вивчення художнього твору за уривками.

Контекстний принцип в аналізі художнього твору передбачає розгляд твору на тлі історії конкретної національної літератури в контексті світового літературного процесу вивчення художніх творів різних літературних родів, втілює внутрішній ліричний твір, дійові особи розвиваються в дії, що й зумовлює вибір певної методики.

Принцип багатозначності (М. Бахтін) – художній твір має стільки значень і інтерпретацій стільки й читачів. Тому єдиного тлумачення у художньому творі не може бути.

Принцип толерантності – здійснений на основі особистісного та діалогічного принципів, протистоїть авторитарності, одноманітності та будь-які догматичні висновки.

Крім принципів організації аналізу літературного твору, не менш важливим є також функції аналізу.

Серед функцій аналізу літературного твору доречно виділити такі:

- **когнітивна** (засвоєння літературних знань, читацьких умінь та навичок у процесі аналізу);
- **естетична** (забезпечення розгляду твору як мистецького явища);
- **виховна** (виховання читацьких потреб та інтересів читача);
- **мотиваційна** (формування мотивів аналізу твору);
- **аксіологічна** (виявлення духовно-ціннісного потенціалу літературного твору);
- **рецептивна** (пізнання світу та себе через прочитане);
- **комунікативна** (здійснення діалогу між автором, текстом та читачем);
- **проектувальна** (усвідомлення та формування близьких та віддалених цілей аналізу, вибір засобів їх досягнення);

- **коригуюча** (подолання наслідків впливу низькопробної літератури, формування умінь поцінювати твори класичної та сучасної художньої літератури, протистояти бездуховному потоку інформації).

Шлях аналізу твору – це особлива послідовність вивчення, своєрідне поступове просування, «сюжет» розгляду літературного твору. Визначають такі **традиційні** шляхи аналізу:

1. **За розвитком дії** (слідом за автором, послідовний аналіз, цілісний) – розбір та осмислення компонентів твору у зв'язку з розвитком сюжету.
2. **За образами** або **пообразний** – розбір та осмислення окремих образів-персонажів літературного твору.
3. **Проблемно-тематичний** – пошук відповідей на запитання, завдання з перспективою виходу на інші, ширші проблеми.

Одним із традиційних шляхів аналізу художнього твору є аналіз «слідом за автором». Він і сьогодні залишається актуальним, оскільки сприяє формуванню навичок повільного і вдумливого читання. Осмислення системи подій та специфіки їх відображення у творі, розумінню авторської позиції та форми її втілення. Такий аналіз передбачає поступове ознайомлення з текстом.

Основні елементи аналізу художнього твору «слідом за автором»:

- Аналіз фабули твору, тобто ознайомлення з основними подіями, про які йдеться у творі.
- Розгляд особливостей сюжету художнього твору, тобто визначення, як певна подія чи система подій художньо осмислюється у творі, як вона втілюється у тексті, в якому порядку викладаються події – одне слово як фабула трансформується в художньому творі.
- Аналіз композиції художнього твору, або композиційний аналіз; коли текст вже прочитаний і осмислений на рівні фабули та сюжету, то можна говорити про загальну побудову художнього твору, про поєднання всіх його компонентів в художню цінність.
- Цілісна структура літературного твору, що має стати завершальним етапом аналізу «слідом за автором».

Отже, аналіз «слідом за автором» потребує не тільки знання художнього твору, а й відповідної теоретико-літературознавчої підготовки, що має постійно поліпшуватися.

Другий різновид аналізу, **пообразний**, передбачає, що у центрі кожного твору знаходяться образи (або система образів) людей, тварин, речей чи інших істот, і у певному сенсі сприяє утвердженню погляду на літературу як на людинознавство. Тому доцільно засвоїти і вільно оперувати щонайменше такими образами, як художній образ світу (образ людини, природи, речового світу), образ автора, образ оповідача, вічний образ, національний, біблійний та християнський образи. Розглянемо особливості деяких із них.

Образ автора і образ оповідача деколи розуміються як синоніми одного й того ж поняття. Але навіть тоді, коли ці образи начебто майже зливаються, вони все одно не є тотожними. Слово «автор» (від лат. *auctor* – суб'єкт дії, зачинатель, учитель і, зокрема, той, хто створює твір) має у сфері мистецтвознавства декілька значень. Це, по-перше, той, хто створює художній твір як **реальна особа** з певною долею, біографією, комплексом індивідуальних рис. По-друге, це **образ автора**, який є локалізованим у художньому тексті, тобто йдеться про зображення письменником, скульптором, режисером самого себе. І нарешті, по-третє, це художник-творець, який обов'язково є присутнім у творі, тобто є **іманентним** твору.

Як стає зрозумілим з поданих дефініцій, жодне з них не відповідає визначенню **образу оповідача**, оскільки останній – це такий самий персонаж, як й інші, а його відмінність полягає лише у тому, що він наділений здатністю особисто розповідати і про себе, і про інших.

Вічні образи – це такі образи, які виникли за певних історичних чи життєвих обставин, але через свою значимість та повторюваність набули універсального загальнолюдського значення і продовжують зберігати свою неперехідну філософську, пізнавальну, естетичну та виховну силу. У сучасному літературознавстві вічними образами вважаються такі образи, які одного разу з'явилися у фольклорі чи у літературних творах, а потім продовжують використовуватися і в інших творах, отримуючи

в них нову інтерпретацію та «нове життя». До цих образів належать, наприклад, образи Прометея, Дон Кіхота, Гамлета, Дон Жуана тощо.

Щодо розуміння таких понять, як національний, біблійний та християнський образи, то, як пише Л. Ф. Мірошніченко, опрацювання і введення лише розпочалося, але, на її думку, вже зараз можна визначити певні методичні орієнтири.

Аналіз художнього твору з огляду на національний образ є надзвичайно актуальним та нагальним саме для вивчення зарубіжної літератури, тому що такий підхід дозволяє забезпечити розуміння учнями краси та цінності культури будь-якого народу, а також виховання в них шанобливого ставлення до культурної унікальності.

З огляду на культурологічний та виховний аспекти не менш важливе значення мають також біблійні та християнські образи. **Біблійні образи** сучасне літературознавство визначає за першоджерелом, наприклад, образи Мойсея, Марії, Іуди та Ісуса запозичено літературою з Біблії. Натомість, коли йдеться про **християнські образи**, то ними вважаються такі, що втілюють у собі філософські, етичні та естетичні ідеї християнства, як-от: герої творів Данте, Гете, Булгакова та ін., у яких подано авторські трактування тем „блудного сина”, „Ісуса Христа”, „Марії Магдалини” тощо.

Відповідний рівень підготовки до аналізу цих образів сприятиме не тільки поглибленому розумінню ідейного змісту творів, а й формуванню толерантної особистості ще й у релігійному плані, що є також надзвичайно важливим як для багатоконфесійної України, так і для усього світу (де завжди були різні міжконфесійні конфлікти та упередження).

Художній твір можна аналізувати і під кутом зору моральних, політичних, естетичних проблем, які втілені в ньому. Проблема – це складне, важливе, актуальне питання людського буття, яке вимагає осмислення, розв’язання, дальшого дослідження. Логічним центром, віссю, навколо якої групується матеріал у процесі вивчення художнього твору, такий шлях аналізу ми називаємо **проблемно-тематичним**.

Л. Ф. Мірошніченко пропонує таку послідовність реалізації проблемно-тематичного аналізу твору

- уважно прочитати твір, визначити його проблеми та встановити їхній характер (соціальні, філософські, політичні, морально-етичні тощо);
- чітко сформулювати проблеми і спробувати визначити, які з них є найважливішими;
- дібрати матеріал з художнього тексту для розгляду кожної проблеми;
- провести проблемно-тематичний аналіз у такій послідовності: 1) визначити тему художнього твору з метою її розкриття; 2) оголосити вже означені проблеми; 3) розпочати пошук їхнього розв'язання.

Проте невпинний розвиток методики вивчення, у тому числі й зарубіжної літератури, призвів до появи інших, **інноваційних шляхів та методів аналізу художнього твору**.

Поки що найдокладніше обґрунтував нові можливі шляхи аналізу творів О. С. Чирков, який запропонував наступні методи аналізу літературних творів: текстуальний аналіз; інтертекстуальний аналіз; контекстуальний аналіз.

Суть першого, на думку вченого, полягає у тому, що **текстуальний аналіз** передбачає глибинне прочитання твору, тексту якого надається абсолютного та іманентного характеру і який служить єдиним та універсальним джерелом для будь-яких літературознавчих студій та суджень. А одним із головних завдань текстуального аналізу є не лише з'ясування того, про що йдеться у творі, а й того, **як** і завдяки **чому** досягається його художня цінність, яким чином реалізує себе і свій особистісний світ митець у власному творінні.

Отже, робить висновок дослідник, текстуальний аналіз літературного твору аж ніяк не слід плутати з коментованим читанням, оскільки перший вимагає, як вже зазначалося, глибинного прочитання твору і виявлення його сенсу з обов'язковим використанням теоретико-літературних знань та понять, а другий – лише коментування, тлумачення, роз'яснення слів та ситуацій без занурення у глибини потаємного смислу твору.

Не менш важливою сьогодні, вважає О. С. Чирков, є й теорія інтертекстуальності, що виникла наприкінці 60-х рр. XX ст. і у витоків якої стояла Ю. Крістева. Остання й обґрунтувала

використання у літературознавстві даного терміну та запропонувала його визначення. „Будь-який текст, – писала Крістева, – будується як мозаїка цитат, будь-який текст є результатом, продуктом всмоктування та трансформації будь-якого іншого тексту. Тим самим місце інтерсуб’єктивності (міжособистісного спілкування) займає поняття інтертекстуальності”. Але, за О. С. Чирковим, *інтер*, чи *між*контекстуальність, найчастіше трактується як властивість одного художнього твору асоціюватися з іншим художнім твором чи творами. І на перехрещенні подібних асоціацій виникають судження про художню своєрідність твору, що аналізується, про стильову манеру автора, його філософське бачення, що втілюються у літературному творі.

Натомість, за Н. Корабльовою, існують три основні типи інтертекстуальних відносин:

- **цитати**, тобто безпосередні, відверті зв’язки з відомими творами;
- **ремінісценції**, тобто опосередковані зв’язки, які сприймаються через контекст;
- **алюзії**, тобто натяки на асоціації та паралелі з іншим художнім текстом.

Виявлення таких цитат, ремінісценцій та алюзій у канонічному тексті, який аналізується, і є завданням інтертекстуального вивчення художнього твору. Інакше кажучи, інтертекстуальність передбачає порівняння першоджерела і художнього твору, що аналізується, з метою виявлення унікальності, своєрідності художнього світу письменника у певному творі у зіставленні з тими зразками, які раніше існували у літературі і у чомусь близькі або подібні до нього.

І, нарешті, контекстуальний підхід до аналізу літературного твору, за О. С. Чирковим, передбачає та акцентує насамперед наявність певного контексту, у якому твір вивчається та аналізується. Зокрема, це:

- контекст певної **історико-літературної доби**, у якій визначається місце даного твору;
- контекст **творчості письменника**, у якому (контексті) визначається місце даного твору;
- контекст певної **історичної доби**, у якому досліджується повнота відображення епохи у літературному творі.

Однак і цими методами різнобарв'я видів аналізу не вичерпується.

Досить поширеним останнім часом став й інший шлях аналізу – **порівняльно-історичний**, або **компаративний**. Компаративізм (від лат. *comparativus* – порівняльний) – це порівняльне вивчення літератур, процесів їхнього взаємозв'язку, взаємодії, взаємовпливів на основі порівняльно-історичного підходу. У зв'язку з цим компаративістика досліджує генетичні, генетично-контактні збіги (аналогії) у національних, регіональних та світовій літературах, вивчає форми зовнішніх та внутрішніх контактів та впливів, міжлітературні рецепції, посередницькі функції художніх перекладів.

У певному сенсі корелює із компаративним, а також з контекстним аналізом і ще один вид аналізу, **культурологічний аналіз**. Основна ідея цього виду аналізу ґрунтується на фундаментальних дослідженнях таких видатних діячів гуманітарної культури, як Ю. М. Лотман, М. М. Бахтін, Г. Д. Гачев та ін., і полягає у тому, що текст передусім розглядається як своєрідний та неповторний палімпсест культури, у якому знаходять своє відбиття і культурологічні рівні епохи і цивілізації, і культурологічні рівні особистості автора твору.

Методика культурологічного аналізу:

- знання етапів історії світової культури, їх своєрідності та значення для духовного розвитку людства;
- врахування зв'язків філософії з видами мистецтва, зокрема й літературою;
- з'ясування значення міфології для розвитку літератури й мистецтва, ролі міфологізму у творчості митців;
- розкриття впливу релігійних традицій на літературу;
- визначення типу художньої свідомості та її відображення у творах певних епох;
- вивчення діалогу культур, його впливу на літературний процес та мистецтво;
- розуміння специфіки різних видів мистецтв та взаємозв'язків між ними;
- дослідження зв'язків літературних напрямів, течій, стилів з естетичними пошуками в інших видах мистецтв;

- розуміння національної специфіки культур різних країн та їх відображення у художніх творах;
- розкриття значення окремих митців в історії культури, їх роль в культурному поступі країни та людства.

Предметом культурологічного аналізу можуть бути як загальні явища – літературна епоха, напрям, течія, жанрово-родові тенденції, так і окремі, наприклад, конкретний літературний твір (художній образ, мотив, способи творення художнього світу, засоби виразності тощо).

До новітніх шляхів аналізу художнього тексту належить і запропонований так званий **філологічний аналіз**.

Філологічний аналіз художнього тексту базується на роботі з ключовими одиницями (словами, словосполученнями, реченнями) у їх взаємозв'язку з усіма видами текстової інформації (актуально-змістової, актуально-підтекстової, актуально-концептуальної) та у співвідношенні з іншими компонентами художнього твору (сюжетом, композицією, системою образів, темою, ідеєю, поетикою). Текстові одиниці безпосередньо стосуються авторської концепції, більше того, з безпосередніми провідниками авторської ідеї та зберігаються під час перекладу.

До новітніх шляхів аналізу художнього твору належать і такі різновиди, як міфологічний аналіз, структуралістський аналіз, хронотопічний аналіз, герменевтичний аналіз, а також аналіз за ідеями рецептивної естетики, аналіз „від деталі до цілого”, який передбачає методику „ретельного”, закритого читання, та ін.

Важливо запам'ятати: кожний по-справжньому високохудожній твір завжди багатозначний, тому немає й не може бути раз і назавжди «правильного» аналізу художнього твору. Твори, прочитані і проаналізовані самостійно, стають органічною частиною усвідомленого інтелектуального досвіду.

Літературознавча концепція аналізу художнього твору

Шкільний аналіз художнього твору суттєво відрізняється від накового. У 5-7 класах вчитель лише вводить учнів у шкільний предмет, даючи основні теоретичні поняття, складаючи низку запитань, спрямованих спочатку на розуміння змісту, а згодом і форми художнього твору. Таким чином, учні в 5-7 класах поступово засвоюють елементи розгляду художнього твору і лише в старших класах вчитель може здійснювати аналіз художнього твору за умови, якщо учні засвоїли теоретико-літературознавчий матеріал.

Слово „аналіз” походить від грецького слова, що означає розкладання, розчленування. У науковій, методичній, довідниковій літературі існують різні визначення терміну „аналіз”.

Так, „Тлумачний словник української мови” дає таке визначення: „Аналіз – дослідження шляхом розгляду окремих сторін, властивосте, складових частин чого-небудь”. Однак, як зазначає науковець Б. Шалагінов таке визначення не розкриває тлумачення тексту і не дає його глибинного розуміння. При такому визначенні увага зверталася лише на зміст художнього твору. Поза увагою залишалася форма: як автор зображує героя, які художні засоби використовує.

У „Тлумачному словникові іноземних мов (загальноживана лексика)” дається таке визначення поняття „аналіз”. Аналіз – метод дослідження шляхом розкладу предмету на складові частини чи розчленування подумки об’єкта шляхом логічних абстракцій. Однак і це визначення не наближує до розуміння ідейно-художнього змісту твору.

Більш точно визначення дає Тлумачний словник російської мови Д. Ожегова. Аналіз – метод наукового дослідження шляхом розгляду окремих частин, особливостей, складових частин чого-небудь; усесторонній розбір, розгляд.

Літературознавчий словник-довідник подає таке визначення. Аналіз літературного твору – логічна процедура, сутність якої полягає в розчленуванні цілісного літературного твору на компоненти, елементи, і розгляді кожного з них зокрема та у

взаємозв'язках з метою осягнення, характеристики своєрідності цього твору.

Однак жоден із словників не розкривається сутності поняття „аналіз художньої твору”.

Виходячи із специфіки викладання предмету та опираючись на праці літературознавців, які надавали значущості аналізу художнім творам, можна дати таке визначення аналізу. Аналіз – метод наукового дослідження, сутність якого полягає у виокремленні складових частин твору, їхньому дослідженні, розчленуванні цілісного літературного твору на компоненти, елементи, в розгляді кожного з них зокрема та у синтезі окремих частин з метою осягнення, характеристики своєрідності твору та цілісного його сприймання.

Аналіз літературного твору опосередковується розумінням специфіки художнього твору, його структури і безпосереднім естетичним сприйманням. Мета, дидактична спрямованість, педагогічні методи й аспекти (емоційний – специфіка сприймання матеріалу учнями; пізнавальний – міра науковості; пізнавальний – виховне значення) визначають види літературознавчого аналізу

Вміти аналізувати твір означає:

- сприймати його не пасивно, а осмислено, активізуючи всі якості культурного читача;
- глибоко проникати в тканину художнього твору;
- розуміти його не на побутовому рівні, а в контексті світової літератури;
- отримувати естетичну насолоду від твору як мистецтва слова.

Шкільний аналіз художнього твору базується на літературознавчій концепції, а науковий – на філософській.

Подамо відмінності між видами аналізу за допомогою таблиці 1.

В основу аналізу покладені наступні чинники:

- структура й елементи змістової організації твору;
- структура й організація внутрішньої форми твору;
- зовнішня форма твору;
- тема, проблематика, фабула, характер, пафос, ідея,
- система образів, сюжет;
- художньо-мовленнєва організація твору, композиція.

Таблиця 1 – Науковий і шкільний аналізи художнього твору

Науковий аналіз	Шкільний аналіз
1. Концепція	
<p>Філософська:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поетика, рецептивна поетика й естетика: Аристотель, Платон, Й. Гегель, Г. Яусс, В. Ізер; – герменевтика: В. Дільтей, Ф. Шлейєрмахер, Г.-Г. Гадамер; – структуралізм: Р. Барт, Ю. Лотман; – екзистенціалізм: М. Ясперс, М. Бердяєв, П. Сартр, А. Камю 	<p>Літературознавча:</p> <ul style="list-style-type: none"> – культурологічна лінія (зміст, аспект): – діалог культур: М. Бахтін, В. Біблер, Лавлінський, В. Допинський; – точка зору: Б. Успенський; – навчальний діалог: С. Курганов
2. Аспекти	
<ul style="list-style-type: none"> – пізнавальний (міра науковості) 	<ul style="list-style-type: none"> – емоційний (інтерес до твору, ступінь сприймання матеріалу, емоційне враження); – пізнавальний (особливості життя, культури того чи іншого народу, творчої манери автора); – навчальний; – розвивальний; – педагогічний – виховний (формування моральних якостей, розвиток творчих здібностей); – комунікативний (вміння вести діалог на всіх рівнях)
3. Види аналізу	
<ul style="list-style-type: none"> – поєднує елементи кількох видів аналізу 	<ul style="list-style-type: none"> – може поєднувати елементи 2-х інколи 3-х видів аналізу
4. Основа аналізу	
<ul style="list-style-type: none"> – філософські засади; – мистецькі засади; – історичні засади; – суспільно-політичні засади 	<ul style="list-style-type: none"> – структура й зміст твору: тема, ідея, проблема, характер; – елементи внутрішньої форми твору: система образів, сюжет; – елементи зовнішньої форми твору: художньо-мовленнева організація, композиція

Аналіз художнього твору передбачає розгляд його з різних позицій і аспектів: філософського, історичного, культурологічного, морального, етичного.

Нові шляхи й підходи до аналізу художнього твору показав російський філософ, літературознавець, спеціаліст у царині російської та світової літератур М. Бахтін. Згідно з концепцією М. Бахтіна, щоб проаналізувати твір, його необхідно „пропустити через себе, через призму своєї свідомості (сприйняти, відчутти, усвідомити, відтворити), думками пройти шлях, яким проходять герой, відчутти все те, що відчуває герой, на якийсь певний час перевтілитися в образ героя, стати людиною твору, а не дійсності”. Проаналізувати дії героя відповідно до часу, доби, місця дії, виховання, поглядів, думки інших героїв, впливу оточуючого середовища, суспільної думки на погляди героя і формування його світогляду. Під час такого аналізу варто враховувати почуття героїв, не здійснюючи поділ на позитивних і негативних, брати до уваги історичний час, коли відбувалися події, негативні персонажі варто розглядати як літературні образи. За колишнім аналізом прийнятою була наступна позиція: персонаж, який є втіленням негативних рис, не може бути втіленням літературного образу, він є негативним персонажем, а отже не літературним типом. Саме на це звернув увагу М. Бахтін. На його думку, у ході розгляду образу героя варто звернути увагу на внутрішній світ, його виховання, коло інтересів, взаємозв'язок з іншими людьми, роздвоєність поглядів героя і причини його роздвоєння, формування його поглядів під дією зовнішніх факторів: стосунки, спілкування, сприймання чи неприймання його іншими героями. Таким чином, „повиен бути живий діалог з книгою, а він будується на повному й поглибленому аналізі”.

Під час аналізу художнього твору необхідно звертати увагу на такі аспекти:

1) проблематика запитання. Цей аспект вимагає правильного формулювання вчителем запитання. Під „правильним” розуміється запитання, що потребує розмірковувань учнів, буде спонукати їх до пошуку відповіді. Чим більше запитань, тим краще будуть розвиватися думки учнів, що сприятиме процесу мислення і пошуку відповідей у тексті, а отже – його

дослідженню. Процес думання є кроком до пошуку, а пошук веде до відкриття і пізнання. На це вказував ще Платон, який довів нероздільність мислення і мовлення.

Запитання мають стосуватися як змісту твору, так і його назви. За назвою твори розподіляються на три групи:

- твори, у назві яких міститься вказівка на ім'я героя. Уважається, що такі твори аналізувати найлегше, оскільки робота буде зосереджена навколо героя;

- твори з нейтральною назвою (за назвою не можна відразу визначити, про що буде твір);

- твори, у назві яких міститься конфлікт. Такі твори аналізувати найважче. Для того, щоб підвести учнів до розуміння конфлікту, вчителю варто кілька разів упродовж уроку звертатися до назви твору. Методично правильним вважається, коли вчитель звертається до назви твору не менше трьох разів, а за необхідності навіть і більше.

„Запитання, не повинно передбачати однозначної відповіді. Відповідь на запитання має нести в собі глибину думки”. Такими запитаннями є герменевтичні, що спрямовані не лише на розуміння художнього твору та його інтерпретацію, а й на розуміння автора, його епохи, виокремлення подібних елементів, компонентів, образів у різних творах, розуміння місця твору серед національної літератури та в контексті світової літератури;

2) діалог. Коли ми читаємо твір, наш мозок отримує інформацію, потім обробляє її, відбираючи лише та утримуючи в пам'яті необхідне. Таким чином, доросла людина може запам'ятати 30% інформації, а дитина – лише 15–20%. Досить показовими в цьому відношенні є слова давньокитайського мислителя Конфуція: „Почувши, я забуваю, почувши й побачивши, я пам'ятаю, почувши, побачивши й обговоривши, я розумію”.

Коли в ході вивчення твору відбувається обговорення, то мозок людини здатен увібрати більше інформації, ніж при читанні. Ученими доведено, що в результаті колективного обговорення, діалогічної взаємодії засвоєння матеріалу учнями відбувається набагато краще, ніж при монологічному поясненні. Робота над художнім твором має відбуватися за герменевтико-коловим рухом: автор – читач – твір, а діалог з книгою повинен бути різнорівневий і здійснюватися на таких рівнях:

- **автор-герой** (ставлення автора до свого героя);
- **автор-читач** (враховуються художні засоби і прийоми, за допомогою яких автор впливає, на читача, викликаючи його на розмову);
- **читач-герой** (ставлення читача до героя). Виходячи з цього аспекту, повинні бути різні погляди і позиції на героя.

Такий діалог з книгою можливий завдяки такій діалоговій формі, як навчальний діалог. Ґрунтовно сутність навчального діалогу розкрив С. Курганов. За визначенням дослідника, навчальний діалог – це „форма навчання, за якої навчальні завдання ставляться у вигляді невіришених проблем, парадоксів”. У ході навчального діалогу, як уважає вчений, „виникає особливе спілкування між учнями й учителем, в якому [...] учасники перш за все нащупують свій власний погляд на світ”. Важливим моментом у ході такого діалогу є введення дитини в розмову, формування навичок бачення проблеми. Діалогове навчання передбачає „занурення у свідомість читача” і обґрунтування реципієнтом свого розуміння твору. У ході діалогу повинна відбутися зустріч читача з автором літературного твору, під час якої кожний читач має створити своє бачення і розуміння позиції автора. У навчальному діалозі значущими аспектами є вміння висловлювати розуміння проблеми, аргументувати власні позиції, самостійно знаходити відповіді на складні запитання, оскільки ці умови ведуть до загального пізнавального результату. Тільки за таких умов, „істина, яку шукають діти і вчитель у навчальному діалозі, виступає як внутрішньо діалогічна”. Учитель і учні таким чином знаходяться у проміжку культур. Завдяки навчальному діалогу „у діалогічній ситуації множинності культур кожний усвідомлений відповідальний вчинок вимагає від кожної людини самостійної мислительної активності”.

Діалог, як естетичний, пізнавальний, виховний і психологічний компонент повинен бути звернений не до когось, а, насамперед, до себе, як „внутрішній діалог”, тобто „мікродіалог”. Такий діалог не передбачає видимої присутності іншого.

Читач має стати „людиною твору”: увійти в твір, пройти тим шляхом, яким проходить герой, відчувати, побачити, сприйняти,

зрозуміти з позицій героя. Згодом вийти з твору, дистанціюватися від героя та твору та поглянути на твір відсторонено;

3) значення кольору. Одне з важливих місць під час аналізу твору займає колір. Колір відображає внутрішній світ героя, його переживання, настрої. Опираючись на дослідження М. Бахтіна, можна зробити висновок: „Колір не лише передає гаму відтінків, він передає гаму почуттів, сподівань і надій”;

4) поєднання різних світів у творі:

- **свій-чужий** (свій світ – той, де герою зручно, комфортно, весело і чужий – навпаки);
- **реальний-вигаданий** (ірреальний, фантастичний);
- **близький-далекий** (близький - той, у якому герой перебуває в даний час певного дня і року, далекий – той, куди герой відправляється в силу якихось обставин);

5) зіткнення різних позицій: автор – оповідач – герой – герої – читач (прийом поліфонії або багатоголосся). Ця позиція застосовується як погляд на героїв, так і події чи явища;

6) герменевтичний підхід – зображення світу і місця людини в світі. Під час герменевтичного підходу розглядаються такі поняття, як дух – душа, духовність – душевність і застосовується принцип дзеркальності, тобто відображення: ріка, скло, дзеркало; розглядається двоякість свідомості: для себе; для інших;

7) аспект життєвого (звичайного, повсякденного) й екзистенціального (головного і найбільш бажаного, особистісно-індивідуальний смисл). Цей аспект стоїть дуже близько до попереднього, тому їх можна розглядати у поєднанні;

8) смисловий ряд простір-час (часопростір або хронотоп). Під час розгляду цього аспекту виокремлюються опозиції: пініч-південь, день-ніч, місто-село, минуле-мабутнє, верх-низ, далеко-близьке тощо;

При хронотопічному аналізі важливо звертати увагу на деталі: дорога, сад, поле, кімната тощо.

9) художній простір: відкритий-закритий, зовнішній-внутрішній, перехідний (пори́г, двері, міст, сходи, вікно, шлагбаум; гора, ріка, дорога, залізниця в тому випадку, якщо вони вказують не на напрямок героя, а є межею, яку він має подолати);

10) динамічний (конкретний) час і статичний (абстрактний) час. Динамічний – це той, який перебуває в русі, зміні, динаміці, простежується зв'язок часів: минуле – теперішнє – майбутнє. Статичний – минуле і майбутнє розглядаються як реально існуючі часи поряд з теперішнім (раніше – пізніше – чим), часи поєднуються, зливаючись в одне ціле. Час, таким чином, ніби зупиняється. Минуле відійшло. Герої, зазвичай, його ненавидять, оскільки їм було добре, але нічого не може повторитися. Майбутнього не існує, оскільки воно віддалилося завдяки епідемії, хворобі, смерті тощо. Залишається лише теперішнє: перебування в постійному страху й очікуванні лиха, нещастя, смерті.

12) прийом „карнавалізація”. Карнавалізація (карнавал) (фр. *carnaval*, італ. *carnevale*) – народне святкування під відкритим небом, що супроводжується вуличним ходом, маскарадом, танцями, іграми. У філософському розумінні – семіотична (знакова система – світлова, звукова, речова, мімічна, жестикуляційна та інші сигнали побутового, обрядового, сакрального (культовий, ритуальний) характеру) теорія карнавалу, викладена російським філософом і літературознавцем М. Бахтіним у його праці „Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса”. Учений застосував поняття карнавалу, щорічного християнського свята перед Великим постом, до всіх явищ культури Нового часу. У центрі концепції карнавалу – ідея про „інверсію дуалістичних свідомостей”, тобто перевертання смислу бінарних опозицій: моральне стає матеріальним, духовне – тілесним (морально-тілесний низ, згідно з теорією М. Бахтіна). Згідно з карнавалізацією відбувається трансформація поглядів щодо життя та його цінностей і смерті. **Для карнавалу характерні:**

- **сміх** у всіх його карнавальних проявах: істеричний, награний, штучний, безумний, спрямований, як правило, на того, хто сміється;
- **бенкет, бенкетування** не в прямому розумінні, не буквально – святкова їжа, а в метафоричному – переможне торжество, перемога, тріумф, всепереможна радість;
- **всезагальне гуляння**, що супроводжується галасом, гамором, іграми, розвагами, театральними діями.

Крики, зойки, благання, ридання, стрілянина, бійки та інше в метафоричній формі співвідносяться з іграми, забавами, розвагами тощо;

- **гротескність і масштабність**: явище досягає небувало-го розмаху: жертви, смерть, невизначений час та інше;
- **вихід за межі окресленого простору**: зображувальне явище виходить за межі будинків і вулиць, захоплює всіх і все, панує не лише в межах населеного пункту, а й над ним і поза ним;
- **міфо-фольклорна основа**: зображувальне явище страшне й погрозливе, все знищує на своєму шляху, нагадуючи страховисько або чудовисько, яке все поглинає та знищує чи то полум'ям, чи крилами, чи подихом;
- **стихійність**: явище з'явилася невідомо звідки та, як хвиля, відразу накочується на весь населений пункт, підминаючи під себе все на своєму шляху, при цьому доволі швидко розповсюджуючись;
- **зворотність**: те, що мало цінуватися людьми за спокійного і щасливого життя, не цінується, не помічається, не надається значущості, і, навпаки, починає цінуватися, коли люди знаходяться у стані хвороби, епідемії, лиха, тоді, коли саме і не залишилося часу на життя;
- **трибулентність** (явище, сутність якого полягає в розважанні публіки потішними витівками, жартами; дістало назву від імені блазня при дворі Франциска I Трибуле, який не тільки розважав короля, а ще й виконував роль простака чи блазня і в житті, де б він не з'являвся) – розважання, забавляння, веселощі;
- **амбівалентність** (лат. *ambo* – обидва і *valentia* – сила, міць) – суперечливе, „роздвоєне” емоційне переживання певного явища (одночасна симпатія й антипатія). При амбівалентності у тій чи іншій формі подаються обидва полюси зміни – старе й нове, те, що вмирає й те, що народжується, початок і кінець чогось, позитивне й негативне;

13) символіка твору. Передбачає зосередження уваги на символічному значенні чисел і образів. Варто пам'ятати, що

такі образи, як місяць, ріка, гора в міфології та фольклорі мають подвійне значення;

14) поєднання естетичного й художнього. Цей аспект передбачає пізнавальну, естетичну, комунікативну та інші функції мистецтва в єдності, в нерозривному зв'язку. Якщо під час аналізу художнього твору присутня лише одна із зазначених функцій, то художній твір перестає бути художнім твором, а перетворюється в інформаційне джерело з певним набором слів і звуків. Художній твір як мистецьке явище має естетичний зміст тільки тоді, коли естетична й пізнавальна основи співпадають і розглядаються як рівнозначні. Не можна говорити про твір як художній, коли він не несе в собі естетичного змісту, так само як не можна розглядати естетичне, не враховуючи природи художнього. Ідея художнього міститься в єдності форми й змісту твору. Отже, аналіз художнього твору ґрунтується на філософському дослідженні, яке, на думку М. Бахтіна, „існує на межі різних підходів і розглядається як співвідношення „ціннісне, змістове, естетичне”, а разом вони складають основу художнього, що містить у собі методологічне й світоглядне значення, яке полягає в єдності пізнавальної, естетичної, комунікативної функцій в нерозривному зв'язку”.

Сучасні підходи до аналізу художнього твору: види, принципи, способи (Поліщук О. М.)

1. Аналіз як термін і поняття. Аналіз літературного твору (грецьк. analysis – розклад, розчленування) – логічна процедура, суть якої полягає у розчленуванні цілісного літературного твору на компоненти, елементи, у розгляді кожного з них зокрема та у взаємозв'язках з метою осягнення, характеристики своєрідності цього твору.

У вузькому розумінні слова аналіз – це розчленування цілого на складові частини з метою проникнення у внутрішню суть твору, розгляд його окремих компонентів, з'ясування їх ролі у безпосередньому живому функціонуванні; у широкому значенні – це поглиблення на основі тексту попередніх вражень, знань учнів про художній твір як ідейно-естетичну цінність.

Аналізувати художні твори вчителеві літератури доводиться майже на кожному уроці – і в цьому криється як позитив (формується ґрунтовне професійне вміння, яке може перерости у майстерність), так і негатив: аналіз витвору художнього слова може стати буденною справою, навіть звестись до шаблону.

В такому разі твір втрачає свою привабливість для учнів насамперед тому, що ігнорується природа мистецтва, недооцінюється її специфіка, образне бачення світу митцем. Учитель переважно орієнтує учнів на фабульно-сюжетний рівень сприймання, не виховуючи в них широкого підходу до художнього твору як до явища мистецтва, як до цілісної естетичної структури.

Звичайно, це не означає, що традиційні підходи до вивчення творів красного письменства (такі, як «слідом за автором», проблемний, пообразний) застаріли. Просто вони перестали бути єдино прийнятними для сучасного вчителя, перед яким сьогодні відкриваються необмежені можливості для використання різноманітних літературознавчих підходів в оцінці, а точніше – в судженнях про художній твір.

«Аналіз – термін дещо умовний: у шкільній практиці він означає не тільки розчленування твору на його складники з метою докладнішого, повнішого пізнання їх, а й виведення певних суджень, умовиводів, понять, тобто синтез, – пише доктор педагогічних наук Н.Й. Волошина. – Аналітичні елементи дій у процесі розгляду твору завжди супроводжуються синтезуючими».

Є.А. Пасічник теж переконаний, що аналіз неможливий без синтезу, бо він обов'язково передбачає певні порівняння, зіставлення, узагальнення. Дійсно, частина осмислюється лише в контексті цілого, хоч ці поняття нерідко протиставляють одне одному.

Читач розпочинає аналізувати, коли переносить предмет у свою свідомість. Нарешті, він мусить синтезувати інформацію, тобто відновити зв'язок окремо розглянутих елементів із цілістю предмета і тим самим одержати несуперечливу єдність. У поняттях філософії це можна представити як ланцюжок, що «розкручується» по спіралі: об'єкт – суб'єкт – суб'єктивований об'єкт (суб'єктно-об'єкт). У синтезі дослідник не механічно повертається до цілісності предмета – тепер це вже нова цілісність, що збагачена його мисленням і містить у собі не знаний раніше сенс. У такому випадку синтез рівнозначний інтерпретації.

Інтерпретація, відтворюючи предмет, надає йому особистісного сенсу.

2. Мета і специфіка шкільного аналізу літературних творів. Вчити учнів аналізувати художній твір – означає відокремлювати, бачити, знаходити, визначати складові частини художнього твору, досліджувати їх, робити аргументовані висновки; синтезувати виокремлені частини, щоб побачити твір у цілому: відчутти його естетичну цінність, усвідомити зміст, дати самостійну, обґрунтовану, критичну оцінку.

Ознайомлення з літературним твором, його вивчення має кілька етапів – безпосереднього читацького сприйняття, аналізу художнього тексту і його оцінки.

Мета шкільного аналізу творів – розкрити ідейно-естетичний зміст шедеврів красного письменства Первинне ознайомлення з художнім твором ще далеко не завжди забезпечує належне розуміння. Психологічні дослідження показують, що сприймання його відзначається вибіркоким характером.

Учні часто схоплюють лише той зміст, який лежить на поверхні, не помічаючи багатьох художніх компонентів, не проникають у суть явищ, внаслідок чого у них може складатися збіднене, а то й неправильне уявлення про твір письменника. Це й вимагає необхідної корекції процесу сприймання художніх творів на уроках літератури.

«Мистецтво аналізу, – стверджував доктор пед. наук Є.А. Пасічник, – полягає в тому, щоб викликати в учнів потребу розібратись у тих пластах художнього твору, які залишилися або непоміченими, або недостатньо осмисленими школярами, тобто повернути до учнів твір новими гранями, збудити нові почуття й емоції, захопити силою і глибиною думки митця, майстерністю художнього зображення» [14].

Шкільний аналіз твору ґрунтується на засадах літературознавчого аналізу, однак аналіз твору в школі, безумовно, має свою специфіку, а саме:

- це **емоційний аналіз** (він має викликати в учнів безпосередній інтерес до твору, емоційне враження, сприяти створенню атмосфери зацікавленості тощо);
- це **пізнавальний аналіз** (за допомогою аналізу твору вчитель знайомить учнів з особливостями життя, культури, літератури того чи іншого народу, творчою манерою митця, художньою своєрідністю тексту та ін.);
- **виховний** (будь-який аналіз має сприяти формуванню моральних якостей учнів, їх естетичного смаку, розвитку творчих здібностей, забезпечувати особистісно зорієнтоване навчання).

3. Основні принципи та функції аналізу художнього твору в школі. У педагогічній практиці та методиці літератури визначилися вимоги, дотримання яких забезпечує проведення аналізу на належному науковому рівні, сприяє збудженню в учнів потрібної інтелектуальної та емоційної активності, а значить – і свідомому, міцному засвоєнню виучуваного твору.

На основі законів дидактики в методиці літератури визначено основні принципи аналізу художнього твору в школі.

1. Принцип історизму: конкретно-історичний підхід до аналізу твору; врахування особливостей суспільного життя зображеної в творі епохи.

2. Принцип науковості: проведення аналізу твору з позиції сучасного літературознавства; врахування ідейно-художньої своєрідності вивчуваного твору, його родової та жанрової специфіки.

3. Принцип єдності змісту й форми: виявлення їх взаємозв'язку (зміст оформлений, форма змістовна); з'ясування провідної ролі змісту і впливу форми на зміст; розкриття взаємозв'язності елементів змісту й форми, перехід одного в друге; показ використання письменником певних елементів форми для вираження певних елементів змісту.

4. Принцип доступності учням різного віку та розвитку – і самих наукових положень, і методів, прийомів, форм роботи; врахування суми педагогічних обставин, в яких проводиться аналіз.

5. Принцип емоційності: забезпечення умов поглибленого переживання учнями почуттів та вражень, викликаних під час першого читання, з метою посилення виховного твору на юних читачів.

Дотримання цих принципів допомагає вчителеві домогтися єдності почуття і мислення у сприйнятті твору, уникнути шаблону та схематизму в аналізі художніх текстів, забезпечує можливість творчого підходу й здійснення розгляду кожного з них.

Крім принципів організації аналізу літературного твору, не менш важливими є також функції шкільного аналізу. Серед них доречно виділити такі:

- когнітивна (засвоєння літературних знань, читацьких умінь та навичок у процесі аналізу);
- естетична (забезпечення розгляду твору як мистецького явища);
- виховна (виховання читацьких потреб та інтересів особистості);
- мотиваційна (формування мотивів аналізу твору);
- аксіологічна (виявлення духовно-ціннісного потенціалу літературного твору);
- рецептивна (пізнання світу та себе через прочитане);
- комунікативна (здійснення діалогу між автором, текстом та читачем);

- проектувальна (усвідомлення та формування близьких та віддалених цілей аналізу, вибір засобів їх досягнення);
- коригувальна (подолання наслідків впливу низькопробної літератури, формування вмінь поцінувати твори класичної та сучасної художньої літератури, протистояти бездуховному потоку інформації).

Виходячи з того, що природа художнього сприйняття літературного твору має суб'єктивний характер, аналіз твору в школі має враховувати «читацьке право» учнів на своє ставлення до прочитаного, а одним із головних його завдань є формування інтерпретаційної свідомості юного читача.

4. Взаємозв'язок видів та способів художнього аналізу в шкільній практиці. Вибір виду чи способу аналізу твору залежить від композиційних особливостей, змісту, рівня складності літературного твору.

Невдало обраний засіб розгляду художнього тексту може позбавити школярів розуміння спілкування з письменником, текст багато втрачає в естетичному плані, порушуються поняття художнього тексту як твору мистецтва. Поняття виду аналізу ототожнюють зі «спосіб аналізу», інші – з методом.

Літературознавчий словник-довідник надає виду аналізу самостійного значення: «... методи визначають види аналізу літературного твору, які можуть здійснюватися різними способами».

Залежно від рівня складності твору, навчальних можливостей школярів обираємо різні види аналізу, які дають можливість найглибше зрозуміти художній текст.

Традиційні види аналізу.

1. «Слідом за автором» – розбір та осмислення компонентів твору у зв'язку з розвитком сюжету.

2. Пообразний – розбір та осмислення окремих образів персонажів літературного твору.

3. Проблемно-тематичний – пошук відповідей на запитання, завдання з перспективою виходу на інші, ширші проблеми.

Нетрадиційні види аналізу.

1. Літературознавчий – поглиблене вивчення літературно-критичних джерел, а саме: творчих (чернеток, варіантів текстів), ділових (ділових паперів, листів), інтимних

- (щоденників, мемуарів), критичних (нарисів, зауважень, інформації про видання твору тощо).
2. **Стилістичний** – дослідження стильових особливостей тексту, стилю письменника.
 3. **Композиційний** – дослідження взаємозв'язку компонентів літературного твору.
 4. **Лінгвістичний** – спостереження за мовними одиницями художнього твору, дослідження мовних особливостей тексту.
 5. **Компаративний (порівняльний)** – встановлення зв'язків, спільних рис у прочитаних текстах; спостереження за зображенням на малюнках до прочитаного твору; порівняння інших інтерпретацій літературного тексту.
 6. **Структурно-семантичний** – дослідження особливостей поєднання фраз у тексті за логічним, асоціативним принципами; встановлення причин зміни значення певних семантичних одиниць.
 7. **Філологічний** – комбіноване дослідження лінгвістичних та літературознавчих особливостей тексту.
 8. **Герменевтичний** – тлумачення багатозначних у змістовому плані текстів або назв текстів.
 9. **Гендерний** – аналіз символіки тексту з урахування особливостей чоловічого або жіночого сприйняття світу.

Практика викладання літератури свідчить, що розбір літературного твору одночасно може бути докладним і лінгвістичним, оглядовим і пообразним дослідженням ліричного твору і стилістичним тощо.

Питання про способи аналізу літературного твору в школі й досі лишається дискусійним. Тут велику роль відіграє живий досвід учителів-практиків. На сторінках фахової преси словесники не тільки аналізують програмні тексти з тієї чи іншої точки зору, а ще й зіставляють їх, враховують історико-літературний контекст, розвиток філософської думки, культури тощо. Способи аналізу творів літератури дедалі збагачуються, розширюються, поглиблюються, відкриваються нові.

Отже, види та способи аналізу використовуються у взаємозв'язку. Який засіб є найкращим – вирішувати вчителю.

Схеми аналізів художніх творів

Схема аналізу ліричного твору (за Т. Крайніковою)

1. Автор, його місце в літературі.
2. Тематичне спрямування всієї творчості.
3. Які життєві обставини дали імпульс для написання твору (якщо відомо).
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, образна (чи ні), інтригуюча (чи ні) та ін.
5. Тема поезії та провідні мотиви.
6. Ідея.
7. Жанр.
8. Композиція (якщо є).
9. Ліричний герой.
10. Образи, символи (якщо є) твору.
11. Сюжетні лінії (якщо є).
12. Настрій (мінор, мажор).
13. Художні засоби.
14. Віршований розмір, рима.
15. Місце твору в доробку поета.
16. Його актуальність на сьогодні. Ваші роздуми та почуття, навіяні поезією.

Схема аналізу епічного твору (за Т. Крайніковою)

1. Автор, його місце в літературі.
2. Автобіографічні та біографічні відомості, пов'язані з життєвою основою твору.
3. Соціально-суспільні умови, в яких був написаний твір.
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, влучна (чи ні), образна (чи ні) та ін.
5. Жанрові особливості.
6. Тема.
7. Ідея.
8. Художній конфлікт (соціальний, побутовий, психологічний).

9. Композиція (експозиція, зав'язка конфлікту, розвиток дії, кульмінація, розв'язка конфлікту).
10. Правда та художній вимисел.
11. Проблематика твору.
12. Аналіз художніх образів.
13. Мова автора як своєрідність його індивідуального почерку та ліричні відступи.
14. Народність твору.
15. Роль твору в суспільному житті свого часу.
16. Актуальність (чи ні) його сучасників.
17. Вплив яких відомих вам авторів відчувається (чи ні) в даному творі.
18. Відгуки критиків та інших діячів мистецтв.
19. Екранізації та сценічні постановки (якщо є). Чим авторський задум відрізняється від режисерського втілення?
20. Мої думки з приводу прочитаного.

Схема аналізу художніх образів (за Т. Крайніковою)

1. «Анкетна» характеристика героя (хто? звідки? якого роду? чим займається?)
2. Персонаж епізодичний, другорядний чи головний.
3. Чи є в нього прототип?
4. Портрет героя (відповідність чи невідповідність його внутрішньому світу).
5. Характер персонажа поданий у розвитку чи епізодично.
6. Соціальне звучання образу.
7. Пов'язані з даним героєм проблеми, які порушує автор.
8. Психологічна складність характеру (духовне багатство, моральна краса чи потворність, їх співвідношення в душі героя).
9. Місце і роль персонажа в сюжеті. Чим пов'язаний він з іншими героями (зв'язком кармічним (життєвим), емоційним, духовним)?
10. Мова як засіб самовираження персонажа.
11. Ставлення до нього інших дійових осіб.
12. Ставлення автора до свого героя.

13. Актуальність проблем, порушених письменником через даний персонаж.
14. З якими відомими вам героями перегукується образ даного твору? Що в них спільного, а що відмінного?
15. Моє сприймання героя.

Аналіз творів великих та середніх епічних форм (роман, повість, поема) (за Т. Крайніковою)

1. Історія написання.
2. Життєва основа і тема твору.
3. Жанрові особливості тексту.
4. Образна система. Групування персонажів.
5. Образи як виразники та носії ідеї.
6. Сюжет твору, взаємозв'язки сюжетних ліній.
7. Позасюжетні елементи (ліричні відступи, вставні новели тощо), їх функціонування в структурі художнього тексту.
8. Роль пейзажу та інтер'єру в композиції твору.
9. Пафос твору.
10. Мова твору.

Аналіз творів малої прози (оповідання, етюд, новела, нарис) (за Т. Крайніковою)

1. Жанр твору.
2. Тема.
3. Авторський контекст та образна система. Ідейна спрямованість твору.
4. Особливості сюжету та композиції.
5. Мовно-стилістична майстерність автора.

Аналіз п'єси

1. Жанр твору.
2. Ідейно-тематична основа п'єси.
3. Сюжет п'єси. Сутність конфлікту. Роль авторських ремарок.
4. Образи-персонажі. Прийоми творення характерів п'єси.
5. Мова персонажів.

Аналіз поезії

1. Тематична приналежність поезії (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна).
2. Жанр ліричного твору (елегія, ідилія, ода, медитація тощо).
3. Мотиви та лейтмотив поезії. Її ідейний зв'язок з іншими творами у збірці, періоді творчості, спадщині митця.
4. Будова поезії: строфіка, розмір, римування.
5. Особливості поетичної мови: фоніка – тропіка – синтаксис.

Схема аналізу ліричного твору (за В. Пахаренком)

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).
2. Історія написання твору.
3. Жанр твору (громадянська, інтимна, релігійна, пейзажна, філософська лірика тощо).
4. Провідний мотив твору.
5. Композиція твору.
6. Ключові образи твору.
7. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (лексика, тропи, фігури, фоніка).
8. Віршування (види рим, спосіб римування, віршовий розмір, вид строфи), його роль у розкритті провідного мотиву твору.
9. Підсумок.

Схема аналізу епічного і драматичного твору (за В. Пахаренком)

1. Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).
2. Історія написання і видання твору.
3. Жанр (роман, повість, оповідання, трагедія, комедія, власне драма).
4. Життєва основа (ті реальні факти, які стали поштовхом і матеріалом для твору).

5. Тема, ідея, проблематика твору.
6. Композиція твору, конфлікт, особливості сюжету, їхня роль у розкритті проблем.
7. Роль позасюжетних елементів (авторських відступів, описів, епіграфів, присвят, назви твору тощо).
8. Система образів, їхня роль у розкритті проблем твору. Художні деталі.
9. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).
10. Підсумок (художня цінність твору, його місце у доробку автора та в літературі, сприймання твору в добу письменника та його сучасне прочитання).

Аналіз ліричного твору (за О. Астаф'євим та О. Ковальчуком)

1. У межах якої художньої системи народився твір?
2. Спектр мотивів твору (який домінує серед них?).
3. Особливості конфліктної ситуації. Пафос твору. Жанр та родова домінанта твору.
4. Ліричний «сюжет» і своєрідність його розгортання:
 - сюжет епічного плану;
 - сюжет як плин почуттів автора;
 - сюжет як символіко-міфологічна модель;
 - «нереалізований» сюжет (одномоментний вибух почуттів).
5. Композиція твору як поділ на окремі змістові «блоки» й інші елементи композиції (діалоги, фрагменти пейзажу, портрету). Композиційна функція тропів і синтаксичних фігур.
6. Автор – автор-оповідач, ліричний герой твору, герой та персонажі й інші форми вираження авторської свідомості.
7. Особливості мовно-образної організації твору та її зв'язок з окремими композиційними частинами.
8. Ритм і метр (а також строфіка, фоніка, способи римування).
9. Місце поезії у творчості письменника, у межах течії, школи, групи, у національній літературі загалом.

Аналіз ліричного твору (за З. Кучерявою)

1. Вид поезії.
2. Тема твору.
3. Філософічність, психологізм поезії.
4. Сюжетна основа твору (якщо вірш сюжетний).
5. Ліричний герой. Хто він такий.
6. Який образ є внутрішнім стержнем твору?
7. Чи є в даній поезії символи? Їх значення і зміст.
8. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (епітети, метафори, антитеза, порівняння, здрібнілі форми, окличні та запитальні речення, діалог, трикрапка тощо).
9. Віршований розмір, особливості рими.
10. Своєрідність художньої форми, художня деталь.
11. Яке почуття домінує у вірші (сповідь, зізнання, щирість?).
12. Як досягає автор динаміки образу?
13. Авторська оцінка зображуваного.
14. Цілісність твору.
15. Духовно-естетична цілісність твору.

Аналіз поетичного твору (за Т. Качак, Т. Круль)

1. Читання тексту (може супроводжуватися прослуховуванням якісного аудіозапису тексту; написанням партитури).
2. Визначення тематики поезії.
3. Аналіз образу ліричного героя та інших образів.
4. Розгляд структурної побудови вірша (метричних, строфічних особливостей).
5. Визначення жанру поетичного твору.
6. Окреслення стилістичних особливостей.
7. Аналіз мови вірша (фоніки, художніх засобів, стилістичних фігур).
8. Зіставлення (асоціювання):

- а) творів такої ж тематики;
 - б) поетичних творів того ж автора;
 - в) елементів художньої структури поетичних творів;
 - г) творів також жанру.
9. Емоційно-оцінна характеристика твору.
 10. Аналіз літературно-критичних рецепцій твору.
 11. Відзначення морально-етичного, естетичного, виховного впливу твору на читача.
 12. Узагальнення.

Аналіз прозового твору (за Т. Качак, Т. Круль)

1. Читання тексту (супроводжується використанням художньої зображувальної наочності: переглядом відео-, фото-, кінопродукції, яка стосується цього тексту).
2. Визначення теми.
3. Окреслення проблематичного кола тексту.
4. Аналіз образу головного героя та інших образів.
5. Пафос твору (емоційно-ціннісні орієнтації всього твору).
6. Розгляд сюжетно-композиційної будови тексту (структура, система образів, система деталей).
7. Визначення жанру.
8. Окреслення стилістичних особливостей.
9. Аналіз наративної природи тексту.
10. Мовні особливості.
11. Зіставлення (асоціювання)
 - а) творів такої ж тематики;
 - б) творів того ж автора;
 - в) елементів художньої структури подібних творів;
 - г) творів також жанру;
 - д) твору та його екранізації.
12. Емоційно-оцінна характеристика твору.
13. Аналіз літературно-критичних рецепцій твору.
14. Відзначення морально-етичного, естетичного, виховного впливу твору на читача.
15. Узагальнення.

Аналіз драматичного твору (за Т. Качак, Т. Круль)

1. Читання тексту (може супроводжуватися інсценуванням його фрагментів чи переглядом відео-, фотоматеріалів).
2. Визначення теми.
3. Аналіз головних і другорядних дійових осіб.
4. Розгляд схеми розгортання дії (зав'язки, розвитку дії, кульмінаційного моменту, розв'язки).
5. Робота над ремарками.
6. Аналіз структурної побудови драми.
7. Визначення жанру.
8. Аналіз мовного пласту драми.
9. Зіставлення (асоціювання)
 - А) п'єс такої ж тематики;
 - Б) п'єс того ж автора;
 - В) елементів художньої структури подібних творів;
 - Г) творів також жанру.
10. Емоційно-оцінна характеристика твору.
11. Аналіз літературно-критичних рецепцій твору.
12. Відзначення морально-етичного, естетичного, виховного впливу твору на читача.
13. Узагальнення.

Шляхи аналізу художніх творів: алгоритми

Алгоритм пообразного аналізу художнього твору

1. Визначити із ряду образів головні і другорядні.
2. Дібрати докази і довести, чому обрані герої є головними.
3. Здійснити словесний малюнок образу на основі творчої уяви, використавши художньо-виражальні засоби (портрет, описи, вчинки, авторську мову, мову персонажів).
4. Розказати про життєву долю героя.
5. Проаналізувати вчинки та поведінку образу.
6. Простежити його ставлення до інших героїв, а їхнє – до нього.
7. Розказати про ставлення персонажа до природи, тварин (якщо є потреба).
8. З'ясувати, чи має він мету у житті і яку. Проаналізувати її.
9. Визначити коло його громадських та особистих інтересів, захоплень;
10. З'ясувати, чи має герой активну життєву позицію.
11. Проаналізувати авторське ставлення до персонажа.
12. Дізнайся думки твоїх товаришів про нього, порівняй зі своєю.
13. Розкрити роль другорядних героїв твору.
14. Підбити підсумки своєї роботи.

Алгоритм проблемно-тематичного аналізу художнього твору

1. Визначити основну проблему твору (підпроблеми, якщо це необхідно).
2. Дібрати фактичний матеріал для доказу проблеми (підпроблеми).
3. Знайти засоби вираження авторського ставлення до зображуваного.

4. З'ясувати роль авторських зображувально-виражальних засобів мови.
5. Узагальнити та систематизувати дібраний фактичний матеріал.
6. Скласти план відповіді.
7. Підбити підсумки виконаного.

Алгоритм аналіз художнього твору композиційним шляхом і за розвитком дії

1. З'ясувати тему твору.
2. Визначити головних і другорядних героїв, як вони групуються.
3. Дослідити точки їх дотику, переплетення.
4. Визначити конфлікт твору.
5. Знайти у творі епізоди, що конкретизують і розвивають зав'язку.
6. Простежити за подальшими подіями.
7. Визначити кульмінацію. Підтвердити відповідь цитатою із тексту.
8. Визначити розв'язку, аргументувати свою думку.
9. З'ясувати значення позасюжетних елементів.
10. Розкрити роль окремих епізодів для реалізації авторського задуму, якщо є потреба.
11. Розглянути основні особливості сюжету і композиції.
12. Підбити підсумки своєї роботи.

Алгоритм структурно-стильового аналізу художнього твору

1. Визначити жанр твору, з'ясувати його особливості.
2. Визначити специфіку жанру.
3. Знайти і проаналізувати зображувально-виражальні засоби мови.
4. З'ясувати їх ідейно-художню роль в розкритті образів.
5. Простежити за авторською мовою і мовою персонажа.
6. Дослідити особливості стилю і творчі манери автора (улюблені теми, проблеми, найбільш вживані жанри, своєрідність художнього бачення, композиційні

прийоми, способи творення образів, своєрідність лексики, образного мовлення за різними творами).

7. Порівняти кілька творів даного письменника на одну і ту саму тему.
8. Зіставити кілька творів різних авторів на одну і ту саму тему.
9. Зробити свої висновки, підсумувати виконану роботу.

Список дитячих творів для аналізу

Із української дитячої літератури

1. Багмут І. «Щасливий день суворовця Криничного», «Пригоди чорного kota Лапченка, описані ним самим».
2. Бедзик Д. «Невільник».
3. Близнець В. «Женя і Синько», «Земля світлячків», «Звук павутинки».
4. Бордуляк Т. «Дід Макар», «Перший раз».
5. Бровченко М. «Два хлопчика», «Бесіди з внучкою про хліб», «Чарівник», «Першоздоровкання».
6. Вакуленко П. «Горе матері-кита».
7. Васильченко С. «Приблуда», «Дощ», «Свекор», «Циганка», «Авіаційний гурток», «Сирітське сонце», «Талант», «Олив'яний перстень», «Широкий шлях» («В бур'янах» – перша частина), «Осетинські казки».
8. Винниченко В. «Студент», «Салдатики!», «Стелися, барвінку, низенько», «Федько-халамидник», «Кумедія з Костем».
9. Вишня О. «Мисливські усмішки», «Перший диктант», «Фазани».
10. Вінграновський М. «Гуси», «Грім», «Маленьке зайченятко», «Козак Петро Мамарига», «Первінка».
11. Владко В. «Аргонавти Всесвіту».
12. Воронько П. «Читаночка», «Вівчарик», «Казка про Чугайстра», «Казка про Суховія», «Чотири вітри».
13. Глібов Л. «Вовк та Ягня», «Щука», «Коник-стрибунець», «Лисиця-жалібниця», «Музики».
14. Головка А. «Пилипко», «Дівчинка з шляху», «Червона хустина», «Зелені серцем».
15. Гончар О. «Ілонка», «Дорога за хмари», «Бригантина».
16. Грабовський П. «Веснянки», «Трудівниця», «До школи», «Швачка», «Сон», «До матері».
17. Грінченко Б. «Без хліба», «Дзвоник», «Украла», «Олеся», «Доки?», «До праці», «Грицько», «Екзамен», «Панько», «Подивись», «Сорока».
18. Гуцало Є. «Лось», «Олень Август», «Хто ти?», «Запах кропу», «Княжа гора», «Мертва зона», «Голодомор».

19. Давидов А. «Рятували Конотоп».
20. Дімаров А. «Блакитна дитина», «Самосуд».
21. Довженко О. «Мати», «Воля до життя».
22. Донченко О. «Школа над морем», «Лісничиха», «Голубий гвинтик», «Галаганчик», «Золотий вогник».
23. Забіла Н. «Ясоччина книжка», збірка казок «Золота гора», «Прогулянка до лісу», «Перший крок», «Троянові діти», «Дванадцять місяців».
24. Загребельний П. «Роксолана», «Учитель», «Син рибалки», «Євпраксія», «Диво».
25. Збанацький Ю. «Таємниця Соколиного бору», «Ласунка», «Гвардії Савочка», «Курячий бог».
26. Земляк В. «Тихоня», «Як закувала зозуля».
27. Іваненко О. «Лісові казки», «Великі очі», «Таємниця», «Школа», «Пошта прийшла», «Рідні діти», «Тарасові шляхи», «Марія».
28. Кава В. «Жита за хатою», «Маркіян».
29. Коломієць Т. «Біб-бобиця», «Хто розсипав роси?».
30. Костенко Ліна. «Бузиновий цар».
31. Коцюбинський М. «Хо», «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник», «Андрій Соловійко», «Дорогою ціною», «Подарунок на іменини», «Сон», «Тіні забутих предків».
32. Кравченко Уляна. «Проліски», «В дорогу», «Шелести нам, барвінку».
33. Леся Українка. «Біда навчить», «Лелія», «Метелик», «Провелета», «Давня казка», «Роберт Брюс, король шотландський», «Казка про Оха-чародія», «Зоряне небо», «Вечірня година», «Вишеньки», «Мамо, іде вже зима...», «На зеленому горбочку», «Літо краснее минуло», «Колискова», «Досвітні вогні», «Подорож до моря».
34. Магера М. «Хоробрі з Найхоробріших», «Чубчик», «Подорож до зірок», «Мати Божа», «Зелені паляниці», «Бевка».
35. Малишко А. «Кіт-воркіт», «Дощик», «Підкова», «Вчителька», «Каменотес», «Гомін, гомін по діброві».
36. Марко Вовчок. «Народні оповідання», «Кармелюк», «Два сини», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Ведмідь», «Игрушечка», «Маша», «Горпина», «Сестра».
37. Микитенко І. «Вуркагани», «Ранок».
38. Минко В. «Ой у полі жито», «Князь Кий».

39. Мирний Панас. «Морозенко».
40. Народні легенди: «Як мати стала зозулею», «Материнські сльози», «Кармелюкова гора», «Боротьба з ординцями», «Богатирі», «Як Сірко переміг татар», «Чудодійна криниця», «Кривий Ріг», «Батькова порада», «Про Устима Кармалюка».
41. Нестайко В. «Тореадори з Васюківки», «В Країні Сонячних Зайчиків», «Пригоди Журавлика», «Одиниця з обманом», «П'ятірка з хвостиком», «Вітька Магеллан», «Слідство триває».
42. Нехода І. «Мій тато», «Чому кіт умивається?».
43. Олесь О. «Княжа Україна», «Ялинка», «Печенізька облога Києва», «Веснянка», «Війна з татарами».
44. Олійник Б. «Сива ластівка», «Похорон учителя».
45. Павличко Д. «Пішачок», «Дядько Доц», «Де найкраще місце на землі», «Золоторогий Олень», «Смерічка», «Добрий день», «Кострище», «Смерека», «Шахтар», «У дитячому серці жила Україна», «Колядка».
46. Панч П. «Син Тарашанського полку».
47. Підгірянкa М. «Співанка про місяці», «Безконечні казочки».
48. Познанська М. «Фортеця над Дніпром», «Жоржини цвітуть».
49. Пригара М. «Горобчик-розбишака», «Гриць і мавка», «Козак Голота», «Маруся Богуславка», «Михайлик – джура козацький».
50. Пчілка Олена. «Бабусині казки».
51. Рильський М. «Веснянка», «Пісня про ялинку», «Білі мухи», «Школярці», «Доц», «Колискова», «Хлопчик», «Синові», «Коні», «Пісні», «Солов'ям України», «Розмова з другом».
52. Руданський С. «Співомовки», «Приказки про звірів», «Вовки», «Добре торгувались», «Наука».
53. Симоненко В. «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож в Країну Навпаки», «Казка про Дурила», «Кривда», «Лебеді материнства», «Баба Онися».
54. Сингаївський М. «Волошки», «З малої зернини».
55. Сковорода Г. «Алфавіт, або Буквар миру» (філософський трактат), «Хто чистий серцем і душею», «Байки Харківські».

56. Смілянський Л. «Лідер», «Серце», «Геннадій і Петрик».
57. Смолич Ю. «Останній Ейджевуд», «Прекрасні катастрофи».
58. Сосюра В. «Моя онученька», «Учитель», «Зима», «Люблю весну», «Осінь», «Літо».
59. Стельмах М. «Щедрий вечір», «Колосок до колоска», «Рідня», «Березень», «Тільки хвили і небо», «Гуси-лебеді летять».
60. Стефаник В. «Діточа пригода», «Кленові листки», «Синя книжечка».
61. Струцюк Й. «Гостинець від зайця», «Безконечна казочка», «Буб».
62. Тесленко А. «Школяр».
63. Тичина П. «Івасик-Телесик», «Дударик», «Сонячні кларнети», «Дощ», «Пробіг зайчик», «Де тополя росте», «А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків».
64. Трублаїні М. «Крила рожевої чайки», «Шхуна “Колумб”», «Лахтак», «Волохан», «Пустуни на пароплаві».
65. Тютюнник Гр. «Ласочка», «Климко», «Лісова сторожка», «На згарищі», «Вогник далеко в степу».
66. Українські народні казки: «Іван – мужицький син», «Яйце-райце», «Як заєць ошукав ведмедя», «Летючий корабель», «Іван Голик і його брати», «Кирило Кожум'яка», «Названий батько», «Про правду і кривду», «Мудра дівчинка», «Казка про дідову і бабину дочку».
67. Федькович Ю. «Медвідь на пасіці», «Горда качка».
68. Франко І. «Женщина-мати», «Байка про байку», «Веснянки», «Лис і Дрозд», «Осел і Лев», «Фарбований Лис», «Ріпка», «Лис Микита», «Смерть Олега», «Заснування Переяслава», «Моя любов», «Малий Мирон», «У кузні», «Грицева шкільна наука», «Олівець».
69. Харчук Б. «Новолітування».
70. Чабанівський М. «Вірний», «Зелена чаша».
71. Чайковський А. «Сагайдачний».
72. Чалий Б. «Сто пригод Барвінка та Ромашки».
73. Черемшина Марко. «Злодія зловили».
74. Чуб Д. (Нитченко). «Вовчєня», «Стежками пригод».
75. Чубач Г. «Слова із болю», «Білочка бідна».
76. Шевченко Т. «Малий Кобзар».

77. Шиян А. «Івасик-Телесик», «Котигорошко».
78. Яновський Ю. «Петрусь і Гапочка», «Школяр».

Із зарубіжної дитячої літератури

1. Андерсен Г.К. «Снігова королева», «Кресало», «Соловей», «Русалонька», «Дюймовочка».
2. Баррі Дж. «Пітер Пен та Венді».
3. Бр. Я. та В. Грімм. «Сімейні казки».
4. Бредбері Р. «Посмішка», «Марсіанські хроніки».
5. Верн Ж. «Діти капітана Гранта», «П'ятнадцятилітній капітан», «Таємничий острів».
6. Войнич Е.Л. «Овід».
7. Гауф В. «Карлик Ніс», «Каліф-лелека», «Маленький Мук», «Гаданий принц», «Холодне серце».
8. Даррелл Дж. «Моя сім'я та інші звірі».
9. Дюма О. «Три мушкетери», «Королева Марго», «Граф Монте-Крісто».
10. Керролл Л. «Аліса в Країні Чудес».
11. Кіплінг Р. «Мауглі», «Ріккі-Тіккі-Таві», «Просто так, казки для маленьких».
12. Конан-Дойл М.А. «Оповідання про Шерлока Холмса».
13. Ліндгрэн А. «Малюк і Карлсон, який живе на даху», «Пепі Довга панчоха».
14. Маршак С. Казки-песи.
15. Перро Ш. «Казки матінки Гуски».
16. Портер Е. «Поліанна», «Поліанна виростає».
17. Пушкін О. Казки.
18. Распе Е. «Пригоди барона Мюнхгаузена».
19. Родарі Дж. «Пригоди Цибуліно», «Казки по телефону», «Джельсоміно в Країні Брехунів».
20. Сетон-Томпсон Е. Оповідання про тварин.
21. Стівенсон Р. «Острів скарбів».
22. Твен М. «Пригоди Тома Соєра».
23. Ушинський К. «Дитячий світ».
24. Чуковський К. Казки.

Рекомендована література

1. Бабенко К. П. Взаємозв'язок видів та шляхів художнього аналізу в шкільній практиці (Як обрати найоптимальніший з них). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 14–16.
2. Бекерська Л. В. Компаративістика? Так! Але не як випадкові фрагменти, а як чітка схема аналізу твору. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2000. № 11. С. 9–10.
3. Борецький М. І. Конфлікт між ідеалом та дійсністю – центральна проблема твору (Літературознавча основа вивчення роману „Дон Кіхот” Сервантеса. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 11. С. 50–51.
4. Волощук Є. В. Аналіз за ідеями рецептивної естетики. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 59–61.
5. Волощук Є. В. Хронотопічний аналіз. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 56–58.
6. Волощук Є. В., Цурганова Є. А. Аналіз „від деталі до цілого” (Методика „ретельного”, закритого читання). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 61–62.
7. Гдовська Б. Стилiстичний аналіз поетичного твору. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 35–36.
8. Гладишев В. В. Принцип контекстного вивчення художнього твору та його реалізація у процесі викладання зарубіжної літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 5. С. 12–14.
9. Деякі інші види літературознавчого аналізу, зумовлені певними естетичними концепціями художньої творчості. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6.
10. Ісаєва О. О. Концептуальні основи художнього тексту в школі (Про герменевтичну спрямованість цього аналізу). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 2–5.
11. Караменов М. І. Психоаналіз і розвиток літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 5.
12. Коваленко Н. М. „Бо я – Людина, я людей люблю” : Компаративний аналіз казок О. Уайльда „Щасливий принц” та О. Шентао „Опудало”. Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України. 2003. № 2. С. 12–14.

13. Ковбасенко Ю. І. Мистецтво аналізу й інтерпретація художнього тексту. Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України. 2003. № 7.
14. Макаренко Л. В. Компаративний аналіз. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 51–56.
15. Макловска Л. Я. Контекст осягаємо через текст (Матеріали до вивчення оповідань Дж. Селінджера „Гарно ловиться рибка-бананка” та „Тупташка-невдашка” / Л. Я. Макловска, О. М. Ракушняк. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 4. С. 38–41.
16. Мельничин І. П. Засуджуючи жахи війни : Матеріали до уроку аналізу жанрових особливостей оповідання Г. Белля „Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...” методом „услід за автором”. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2000. № 4. С. 53–56.
17. Мірошникова Н. О. Шляхи аналізу художнього тексту у сучасному літературознавстві. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 5. С. 17–19.
18. Мірошниченко Л. Ф. „Слідом за автором”, пообразний, проблемно-тематичний шляхи аналізів. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 24–29.
19. Мірошниченко Л. Ф. Шляхи аналізу художнього тексту у шкільній практиці. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 5. С. 15–17.
20. Моклиця М. В. Міфологічний аналіз. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 47–48.
21. Моклиця М. В. Структуралістський аналіз. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 48-51.
22. Муратова В. І. Розширюючи методичну палітру вчителя. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2000. № 3.
23. Ніколенко О. М. Проблеми аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2003. № 3. С. 31–34.
24. Панюков В. В. Порівняльно-історичне вивчення твору – важливий спосіб формування в учнів здатності до власних естетичних суджень. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 4. С. 8–10.
25. Пасічник Є. Ще раз про концепцію цілісного аналізу. Українська мова і література в школі. 1985. № 6. С. 43–61.
26. Пригодій С. М. „Золото царя Мідаса”: архетипічні, культурно-історичні та фітосимволічні тлумачення : Спроба полікритично-

- го аналізу. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2002. № 12. С. 9–11.
27. Пригодій С. М. Полі методологічні підходи до прочитання „Іліади” Гомера (Аналіз поеми в історико-культурному, естетичному, юнґіанському, екзистенціалістському аспектах). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 1999. № 7. С. 35–38.
 28. Сизько Г. Л. Роман Р. Л. Стівенсона „Острів скарбів” у запитаннях : Матеріал для аналізу його тексту методом „слідом за автором”. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 1. С. 26–28.
 29. Силкіна В. І. До змісту „Носорогів” Е. Йонеско через поетику „театру абсурду”. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 3.
 30. Сікорська В. С. Методика аналізу художнього твору визначається літературознавчою концепцією (На прикладі оповідання Р. М. Рільке „Пісня про правду”). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 1999. № 12. С. 18–20.
 31. Соловійова І. В. Всесвіт письменника у слові як у краплі роси (Аналіз притчі Ф. Кафки „Пасажири залізниці” методом від „від тексту до контексту”). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 1999. № 7. С. 7–10.
 32. Ткаченко А. О. Філологічний аналіз і синтез. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 7. С. 53–58.
 33. Цурганова Є. А., Гузь О. О. Герменевтичний аналіз. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 58–59.
 34. Чередник Л. Мить просвітлення душі. Урок компаративного аналізу новел „Останній листок” О. Генрі та „Кленові листки” В. Стефаника. Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України. 2001. № 3. С. 5–7.
 35. Чередник Л. А. У пошуках істини (Метод компаративного аналізу при вивченні зарубіжної літератури). Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України. 2001. № 7. С. 21–22.
 36. Чирков О. С. Щоб учні могли висловлювати власні естетичні судження про художній твір : Текстуальний, інтертекстуальний, контекстуальний методи його дослідження. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 3. С. 45–47.
 37. Шалагінов Б. Б. Науковий та „шкільний” аналізи художнього тексту. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2004. № 6. С. 6–9.
 38. Штейнбук Ф. М. Щекотливая тема : Опыт постижения художественного произведения с помощью психоанализа. Відродження. 1995. № 1. С. 8–12.

Навчальне видання

ГРИЩЕНКО О.

АНАЛІЗ ДИТЯЧОГО ТВОРУ
Методична розробка

Навчальний посібник

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,8. Тираж 300 пр. Зам. № 805.

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ
Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «Іліон».
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 1506 від 25.09.2003 р.